

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Alapította: Józsa Miklós

A dunapataji unitárius karácsonyest szereplői

Szemtől-szembe

akarunk nézni a beköszöntött új esztendőben mindazokkal a kérdésekkel, melyek egyházi életünk elevenjébe vágnak. Célunk az, hogy tisztávizet öntsünk a pohárba s a másik tábor véleményét is szóhoz juttassuk. A magyarok földjén magyar életet akar az ország népe. Az unitárius egyházban is életet akarunk: unitárius életet! Ezért küzdeni, dolgozni, áldozatot hozni és fáradni akarunk minden időnkben.

A tavalyi esztendőben egyházilag tető alá került az a törvényjavaslat, mely egyházunk belső életének rendjét kívánja új ruhába öltöztetni. A javaslat a legfelsőbb forum előtt fekszik és az még döntés előtt ismétellen egyházi ítélőszékünk elé kerül vissza. Híveink és egyházi tanácsosaink közül többeknek ezzel kapcsolatos állásfoglalását fejtegetem az alábbiakban:

A magyar Felvidék Isten kegyelméből részben legalább, visszakerült a magyar édesanya testéhez. Az életünket húsz esztendeje fojtogató külpolitikai eszmény darabokra tört, annak keretei is omladozóban vannak. A látásaink ma egészen mások, mint akár egy esztendővel ezelőtt. A reménység eleven, a bizakodásunk az eget ostromolja. A megkezdett lépés után jönnek a következők is.

Becsületes és jószándékú munka, egyházát szerető szent buzgalomnak szülötte az a törvényjavaslat, melynek végrehajtása a megváltozott külpolitikai helyzet következtében nem látszik megfelelőnek.

Sokak lelkében eleven ez a kérdés. S gondolatunkat olyasformán lehetne megfogalmazni, hogy a várható külpolitikai változások reménységében egyelőre vegyük le a javaslatot napirendről, tegyük el gondosan, s amennyiben reménységeink — melyekben ugyan szentül bizakodunk — mégsem válnának élő valósággá, akkor még mindig elég idejében újra elővehetjük azt.

De addig se maradjunk tétlenek. Erősítsük meg közösségi életünket a jelenlegi keretek között. Töltsük meg tartalommal az egyházköri életet, mely egészséges, népi alapokon épült fel, s mely a múltban is egyik erősségünk és oltalmunk volt. Az egyházkör egy-egy vidék unitárius életének gócpontja volt, s ezt egészíti ki az Igazgató Tanács, melynek alkotmányos rendelkezése amúgy is a végrehajtás, ahogyan a régi Egyházi Képviselő Tanács is a körök összességét alkotó Egyházi Főtanács véleményének, hozott határozatainak végrehajtó szerve volt. A kettő együttműködése harmonizálhatja egyházi életünket, s betölti azt a keretet, melyre az ideiglenes helyzet idején még szükségünk van.

Soraink a közösség egy részének véleményét ismertetik, azzal a céllal, hogy a lelkek egységét munkáljuk. Ilyen szellemben fogadják azok is, akik olvassák azokat. Arról azonban bizonyosak vagyunk, hogy az unitárius életet ezzel az elgondolással is szolgálhatni lehet, mint ahogyan a másik oldal elgondolása is annak előmenetelét kívánja szolgálhatni.

Isten és a történelem ítélőszéke, majd ítél a két vélemény felett.

Ferencz József.

KÜLFÖLD

ANGOL-AMERIKAI LELKÉSZCSERE. Az angol unitáriusok lapja az Inquirer beszámol arról, hogy M. C. Ratter angliai és R. M. Holt amerikai lelkészek három hónapra gyülekezetet cseréltek egymással. A lelkészek kölcsönösen egymás rendelkezésére bocsájtották lakásukat és saját fizetésük terhére gondoskodtak kiadásaikról. Új világot és új embert ismert meg a két gyülekezet, mely ennek a cserének áldásaiból részesült. Az angol és amerikai egyház a jövőben további hasonló cseréket akar létrehozni, hogy a barátság és a testvéri egyetértés gondolatát ezen az úton is ápolják. Néhány fiatal magyarul tanuló angol és amerikai lelkész azzal a gondolattal is foglalkozik, hogy ezt cserét néhány esztendő múlva angol és amerikai és magyar lelkészek között is létrehozza.

A HIBBERT-ALAPITVÁNY rendezésében tartani szokott előadások tudós szónoka az idei esztendőben Prof. Hocking, az amerikai Harvard egyetem filozófiai tanára, hosszú éveken át a külmisziói világmozgalomban is dolgozott. Előadásait a cambridgei és oxfordi egyetemen tartotta meg, s azok könyvalakban is megjelentek: Living Religions and a World Faith címen.

COLLEGE NEWS címen a sárospataki ref. kollégium Angol internátusának diákjai angol nyelvű lapot adnak ki évente háromszor, mely 3 pengő előfizetési áron rendelhető meg. A pataki kollégium diákjai között öt unitárius tanulónk is van. Törekvéseiket olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk.

BOROSS SÁNDOR a m. kir. Külkereskedelmi Hivatal főelőadója tervezte és adományozta lapunk új fejlécét. Művészi munkájáért őszinte köszönetünket tolmácsoljuk.

Hús millió

unitárius és más szabadelvű keresztény hívő léleknek szól az elnöki szózat az öt világrész minden pontján, akár gyülekezetekbe tömörülve élnek és munkálkodnak, akár mint magányos kutatók, vagy szétszórt csoportok, várják az idők jobbrafordulását.

Az elnöki szózatot a mi csonkaországi templomainkban is felolvassuk az úgynevezett nemzetközi vasárnapon: 1939. január 8-án, az istentisztelettel kapcsolatban. Ezen az úton is ápolni kívánjuk azt a szent viszonyt, amelyben eleitől fogva otthonosan éreztük magunkat a Nemzetközi Vallásos Kongresszusok működő tagjaival.

Ez a szózat reánk nézve mostanában azért is aktuális, miután mult nyáron a bentveldi (Haarlem) konferencián a végrehajtó bizottság az 1940-iki Kongresszus székhelyéül Budapestet jelölte meg.

Erre a nyárközépen tartandó Kongresszusra az előkészületek az utrechti központi iroda útján (Nieuwe Gracht 27.) már meg is tétettek. Reméljük, hogy azon a külföldiek mellett erdélyi testvéreink is nagyobb számmal fognak résztvenni.

ELNÖKI SZÓZAT.

„Kedves Testvéreim! Tanuságtételre hívlak fel Titeket a mi evangéliumi hitünk mellett, amelynek igazságáról lelkem mélyén meg vagyok győződve. Ezen az alapon hirdetjük és valljuk az Isten örök Atyaságát, és az embereknek, az Ó földi gyermekeinek, erkölcsi egységét. Az összetartozandóság érzete szerte a világon hadd hassa át minden egyes testvérünket, hogy abból a saját nemes törekvéseikre erőt és kitartást merítsenek.

Mikor jön el az egyetemes világbéke napja, mely után őseink századokon át buzgón imádkoztak? Nem tudhatjuk. De amikor eljön, magától értetődik, hogy annak ilyen megértő nemzetközi meg-egyezésen kell alapulnia. Úrrá kell lennie mindenütt annak a benső meggyőződésnek, hogy a föld összes népei egy osztatlan, nagy családot, egy időtlen lelki közösséget alkotnak. Mi teljes meggyőződéssel hirdetjük a nemzetközi megértés szellemét és szükségességét. Nemcsak hirdetjük pedig, hanem szívtében gyakoroljuk is, hiszen a mi testvéri szövetségünknek is tulajdonképpen ez a célkitűzése, ez adja meg neki a sok mindenféle alakulat között a létjogosultságot.

Mikor jön el az „egy akol — egy pásztor“, a nagy lelki unió, szentek és próféták álma és reménye, — nem tudhatjuk. De annyit tudunk, hogy annak az istenfiúság gondolatának egyetemes

térfoglalásán kell alapulnia. Addig is nekünk maradéktalanul hinnünk kell az igazságosság végső diadalában, a mai modern tobzódó áramlatok bűnben fogant ördögi módszereivel szemben.

Itt-ott egyes barátaink éppen e miatt súlyos megpróbáltatásoknak vannak kitéve. Biztosítom őket, hogy mi meleg érdeklődéssel vagyunk sorsuk iránt; imádkozunk érettük; és esedezünk a Mindenhatóhoz, hogy szánja meg szenvedésüket és derítsen rájuk jobb napokat. Ezt a magatartást joggal elvárja tőlünk, sőt egyenesen megköveteli a testvériség törvénye.

Az a mi szent elhívásunk, hogy Jézus szellemében tanítsuk és terjesszük az általános emberszeretetet, a testvériség evangéliumát; és hogy átvigyük annak magasatos eszméjét a gyakorlati életbe. Erre a tanításra tegyük fel a mi hitünket és életünket. Ez a hit legyen életünk megváltó igazsága!

Tegyük hát félre minden fölösleges elméleti vitatkozást; mindent, ami elhomályosítaná a lelki szemünk előtt lebegő krisztusi missziót s ennek végső diadala érdekében szenteljük magunkat testestől-lelkestől a szent ügy szolgálatába — az isteni Szeretet jegyében — az egész világon!“

Kelt Santa Barbara, California.

1938. október 18. (Útban a Fülöp-szigetek felé.)

Louis C. Cornish
president.

Angolból (szabadon) J. M.

ESZMÉK' VILÁGA

Gondolatok az esztendő végén.

December. Milyen sok elkövetkezendő élményt jelent ez a szó, amivel az év utolsó hónapját jelölik. Felnőttnek épügy, mint gyermeknek.

Az értelmünk alig nyiladozik, mikor már megkapja kicsiny agyunkat a Mikulás-várás, majd a sokkal izgalmasabb Jézuska-várás. Ekkor még alig ismerjük ezt a szót: december. Csak tudjuk azt, hogy minden évben eljön egy időpont, amikor csodálatosnál-csodálatosabb dolgok várnak ránk meghitt családi körben. És mind jobban tejlődő értelmünkkel lassan felfogjuk, hogy ezek az élmények rendszeresen ismétlődnek és kicsi agyunkba valahogy azt is elraktározzuk, hogy mikor mindez a csoda történik velünk, akkor kinnt egyszerre csak hideg lesz és hópihék kezdenek hullani az égből. Milyen csodálatos, egyszerre megváltozik a világ képe körülöttünk.

Mikor az első karácsonyi bizonyítványt hozzuk haza az iskolából, már tudjuk, hogy tizenkét hónap van egy évben s ezt a csodaváró hónapot decembernek hívják. Értelmünk fejlődésével együtt mindig jobban és jobban átérezzük ennek a szónak és ennek a hónapnak a jelentőségét és úgy várjuk egész évben, mint örömeink bőség-szaruját.

De ki ne érezte volna csalódottnak magát, akár gyermek, akár felnőtt korban, ha a szent este ajándékai mellé nem kaptuk meg mindnyájan közös ajándékát a karácsonynak, a fehér hótakarót. Minden évben remegve várjuk az advent utolsó hetében, hogy vajjon fehér karácsony lesz-e? Mert nem teljes az örömünk, ha a ragyogó karácsonyfa mellől kitekintünk az ablakon és szürke a táj. Mert mindnyájunk csodavárásának legfőbb beteljesedése az első hópihe.

A természet egyik legkedvesebb jelensége a hóesés. Az eső lehangoltta, szomorúvá tesz mindent, az emberek kedélyére is nyomasztóan hat. Ha más napokon keresztül esik az eső, mindenki ideges, türelmetlen lesz és egymást szerető emberek is könnyen összevesznek egymással. Míg ha el kezd esni a hó, az emberek egyszerre vidámak lesznek, mindenki mosolyogva mondja egymásnak: „*esik a hó!*” Ragyog a szemünk, frissebbek a mozdulataink, minden ok nélkül tudunk nevetni kicsinységeken, sőt a napi munkánkat is könnyebben és szívesebben végezzük, mert ha kinézünk az ablakon, fehér hópihéek szállingóznak a levegőben és tudjuk, hogy mire hazafelé megyünk, már puha hószőnyegen járunk.

Hogy megváltozik minden körülöttünk ettől az egyszerű tényről, hogy: *hull a hó*. A gyermekek boldogan markolják össze a havat, gombóccá gyúrnak és egymás hátához vagdossák és közben kacagnak, sikoltoznak kifogyhatatlanul, felszabadultan. Egyszerre egészségesebb színük lesz, az arcuk kipirul, a szemük pajkosan csillog és kis kezeik bárhogy is fáznak, csak gyúrnak egymás után a hógolyókat.

Igen. A december felnőttek, gyermeknek egyaránt kedves hónap, mert ilyenkor már lehet várni, hogy végre: *esik a hó* és karácsonyra betakar mindent a fehér hólepel, hogy a csillogó karácsonyfa mellől az ajándékvárás és ajándékozás lázában megtisztult lelkünkkel tiszta fehér tájra tekinthetünk ki.

Miért is olyan fontos ez nekünk? Azt hiszem, a szent este mindent feloldó és mindent elsimító szeretetében, amikor mindnyájan úgy érezzük, hogy kicsit mintha jobbra lettünk volna, szeretnénk úgy eltakarni lelki szemeink előtt mindazt, amit ebben az évben — ilyenkor mintha villámfényben látnánk magunkba — talán minden jóindulatunk és igyekezetünk ellenére nem egészen helyesen tettünk, mint ahogy kinnt eltakarja és megváltoztatja a hó a tájnak megszokott képét. Mi is az ünnepi hangulatban szeretnénk lelkünk megszokott képét eltakarni magunk előtt, szeretnénk egy fehérebb, tisztább lélekképpel szembe-

nézni s azt hiszem ebben nagy segítségünkre van, ha a külső világ képe is fehérebbé, tisztábbá változik körülöttünk.

Az év utolsó hónapjában szeretnénk lezárni és magunk mögött hagyni az elmúlt év minden kellemetlenségét, szomorúságát, fájdalmát. Milyen jó volna, ha a lelkünkre is, mint kinnt a földre a hó, lassan-lassan hullana valami, jótékony vigaszlepel és puhán körülölelne, eltakarna szemünk előtt, mint szürke tájat a hólepel.

A földnek a hideg hólepel meleget ad, azonban a mi lelkünkre bármily melegen boruljon is a vigaszlepel, alatta fázunk, didereg a lelkünk, ha nem érezzük az Örökkévaló Isten közelségét és félnék áradó szeretetét.

A földet is azért tartja melegen a hólepel, mert ez egyszerű csoda, a hóesés mögött is Ő van, az Ő bölcs elrendezése, mely ezt a tökéletes gépezetet, a földet elindította. Minden mögött ott van Ő. Az örömök mögött épúgy, mint a bánatok mögött. Ez az igazi vigaszlepel, mely körülöleli lelkünket, hogy melegesse, ha fájdalmak és szenvedések közt dideregne.

Az év utolsó napjaiban mindnyájan számbavesszük az elmúlt év örömeit és bánatait. A következő évre szeretnénk átmenteni az örömeinkből annyit, amennyit csak lehet, míg a bánatainkból minél kevesebbet.

De kinek csak bánat jutott ebben az évben, vajjon mit vigyen magával a következő évre?

Ugy érzem, az, mint a legfájóbb, de egvúttal legdrágább emléket ennek az évnek, a bánatot viszi magával és mint a föld a folyton hulló hólepel alatt mindig melegebb lesz, úgy a lélek sem fog fájni, ha bánatát azzal a hittel hordozza, hogy mögötte ott van az Isten, aki körülöleli szeretetének soha el nem olvadó hótakarójával.

B. Iván Margit.

RÓVÁS

Egyezer pengő.

Egyik magát megnevezni nem akaró unitárius testvérünk egyezer pengőt ajánlott fel a budapesti egyházközségnek, hogy azt a magyarkuti Szentábrahám Pihenő belső berendezésére fordítsa. Budapesti egyházközségünk Kebli Tanácsa december hó 2-án tartott ülésében örömmel fogadta el a nemes lélekből fakadó adományt, s őszinte hálával köszönte meg unitárius testvérünk érdeklődésének szép bizonyágtevését.

Kebli Tanácsunk határozata és szívünk szerint is örömmel örökítjük meg itt a nyilvánosság előtt ezt a mélységesen hívó lélekből fakadó szép cselekedetet. Az igazi, a legszebb valóság a cselekedet, mely nem hivalkodni akar, hanem saját nevének megnevezése nélkül, a

publikánus lélekből fakadó alázatával helyezi el ajándékát, imádságos érzéseinek bizonyosságát az áldozathozatal oltárán.

Aki a gyermekekről gondoskodik, az minden bizonnyal ismeri az Ur Jézus Krisztus evangéliumi tanításait. Aki pedig az unitárius gyermekek jövődjéről kíván gondoskodni, az helyet foglalhat azoknak sorában, akik a Berde Mózsák és Batthyányi Ilona grófnő nemes lelkéhez hasonló indításokból táptálkozva, az unitárius jövődjét építgetik. Isten áldása legyen nemesszívű adományán, hogy az teremhessen Isten előtt is bizonyosságtevő értékeket.

HŐSÖK, EMBEREK

Varga Dénes életmunkája. (1851—1938.)

Integer vitae scelerisque purus...

Bizonyára sokunknak szívében visszhangzottak ezek a horatiusi jellemző szavak, mikor elolvastuk a rövid hírt, hogy Varga Dénes nincs többé. Megilletődésünk annál őszintébb lehetett, mert nagyon jól tudjuk, hogy Varga Dénes, amíg élt, sohasem törekedett arra, hogy a nagy nyilvánosság tudomást vegyen róla. Nem akart mindenáron érvényesülni, de minden erővel használni akart az ügynek, melynek szolgálatába állott. Ezt tudtuk róla mindnyájan, akik ismertük, szerettük és becsültük őt; jól tudtuk, mikor az ő vezetése alatt tanítottunk, érezték a tanulók és csaknem egy félszázadon át éppen a tanulók révén Torda Aranyos egész társadalma tudatában volt annak, hogy összeomolhat az egész világ, a romok eltemethetik a gyöngye, félénk vagy megriadt embereket, — Varga Dénest azonban nem lehet megrendíteni: ő a feltétlen megbízható ember, a megbízható magyar, a hívő unitárius, a tiszta életű, büntől mentes polgár...

Integer vitae scelerisque purus...

Varga Dénes a magyarság leghősibb korában élte gyermek- és ifjúkorát és különös próbatevése a sorsnak, hogy munkáját újabb sorsdöntő időben kellett abbahagynia. A szabadságharc tragikus lezajlása után született s az abszolutizmus alatt volt oka és alkalma magába szívni a zsarnokság iránti megvető gyűlöletet. Akik egyszer Varga Dénes hatáskörében voltunk, sohasem felejtjük el az ő véleményét a Habsburg Ház magyarellenes szerepéről és sohasem felejtjük el, hogy izzó magyarsága, melyet az elnyomó Habsburg szellemmel szembeállított, történetileg és lélektanilag nagyon is indokolva volt. Mit jelentett a Habsburg uralom a reformkorban és az abszolutizmus korában? A magyar népi erők erőszakos elnyomását, az ébredő és alkotó magyar szellem, az európai magyarság durva elfojtását.

S ezzel szemben a magyarság ezekben a nagy időkben a szellem alkotó lendületét jelentette, nagy és szabad kitárulást az élet értékei felé, többszázados elnyomás után új és friss nemzeti élet kezdetét. Erdélyben a Habsburgok által szított nemzetiségi harcok között még több fronton kellett a harcot megvívni s ha ebben a harcban nagy részük volt a magyar felekezeteknek, orosz-lánrész jutott ki az unitáriusoknak annál inkább, mert nekik a maguk felekezeti önállóságáért is kemény harcot kellett vívniok.

Az unitárius kultúra és tanügy differenciálódása csak a múlt század negyvenes éveiben következett be. A lelkészképzés csak 1845-ben válik el a többi studiumoktól, ami az elkülönülés idejében új és fontos részletproblémákat jelent az iskolaügy síkján. Ezeknek az új kérdéseknek fáradszató apostola Brassai, aki példamutató munkával vitte előbbre a tankönyvkérdés fejlődését, a fizikai szertárak, laboratóriumok felszerelését, az ásványgyűjtést, próbatanítást. S az iskolai munkával párhuzamosan harcolni kell az autonómiaért, a magyar nyelv és szellem fejlődéséért az Önképzőkör szervezése és az Apolló Dalkör megalakítása útján. Ebben a buzgalomban a fiatal Varga Dénest is ott látjuk. Amit Kriza János szelleme, Ferencz József koncepciói, Bölöni Farkas Sándor lelkesedése megteremtettek, azt a fiataloknak kell ápolni és megőrizni. Varga Dénes buzgó és megértő lélekkel élte át azt az időt, mely átmenetet jelent az abszolutizmusból a szabadságba s amely az egyházi autonómia mellett, ha óvatosan is, helyet ad az állami ellenőrzésnek. Ő volt az első theológus az unitárius egyházban, akit csak a tanári szakvizsga megállása után választottak meg rendes tanárnak. A magyarságnak és unitárius szellemiségnek egyaránt kritikus idejében élte át fiatalágát Varga Dénes s mivel a magyarságot és unitarizmust csak Erdély földje tartotta elválaszthatatlan szintézisben, nyugodtan megállapíthatjuk, hogy Varga Dénes gyermek- és ifjúkora impresszióinál, férfikorában vállalt missziós munkájánál fogva a transszilvanizmus egyik apostoli úttörője volt.

A transszilvanizmus élő valóságáról sok szó esett az utóbbi évek irodalmi életében. A magyarság politikai szétszakadása után az egyes területeken új ízek és színek mutatkoztak meg: az elszakadt néprészek eddig lappangó sajtóságai. Felvidék, Délvidék, Erdély mind különös értéket revaláltak s így más-más kapcsolatot mutatnak az egyetemes magyar szellemmel. Erdélyben legtermészetesebb volt ilyen sajátos lelkiségnek kifejezése, mert Erdély századok távolából hozta magával a nagy történelmi szerepet, mely nemcsak saját érdekeinek, de az egyetemes magyar szellemnek megélésére is képessé tette.

Ha ez a magyar szellemtörténet egyéb részében megvolt, ami kétségtelen, még nagyobb mértékben nyilvánkozott meg az iskolaéletben. A pedagógiában is volt transszilvanizmus, mely átgyúr-

ta, a héthegyek tradíciójához ízesítette még azt is, amit máshonnan átvett. Amde ennek a nevelési transzszilvanizmusnak legeredetibb kifejezője éppen az unitárius pedagógia, mely egészen az erdélyi szellem terméke. Különös és sajátos szellemi termék ez, mert kifejezetten és tudatosan ápolta azt a lelkiséget, melyet Dávid Ferenc szuggesztív egyénisége determinált s melynek hatását később a hitviták, az egyház fennállásáért vívott küzdelmek, a nagy unitárius szellemiségek: Szentábrahámi Mihály, Kriza János, Ferencz József működése még jobban elmélyítették. *Különös* ez az unitárius pedagógia, mert egészen erdélyi termék (az angol és amerikai egyházi kapcsolatok csak a XIX. században kezdődnek) és *univerzális*, mert mindég tudott reagálni az új eszmeáramlatokra, magába tudta olvasztani, az élő élet részévé tudta tenni, ami igazán érték.

Az unitárius pedagógiának kemény történeti leckéket kellett kiállania. Eltekintve Dávid Ferenc életének diadalmas korszakától, mely János Zsigmondot is megnyerte az unitárius gondolatnak és vallásnak, sok üldözésen és elgáncsoláson kellett átmennie s „megélni“ csak nagy körültekintéssel tudott. Figyelnie kellett Erdély felekezeti érdekeire, az európai eszmeáramlásokra, az uralkodóház szempontjaira, a Dávid Ferenc determinálta hagyományokra; *egészen erdélyinek és egészen európainak* kellett lennie egyszerre. Részletmunkák apró műveleteit és a fogalmak összegezését egyszerre kellett végeznie.

Varga Dénes ambiciózus ifjú volt, kitünő diák, aki európai horizontra szélesíti ismereteit külföldön. Tanulását a szentmihályfalvi falusi iskolában kezdte, a gimnáziumi osztályokat Torockón, Tordán, Kolozsvárt végezte s itt tett kitünően érettségi vizsgálatot is. A tanítás áldozatos szolgálatát már Tordán megízlelte, mikor ötödik gimnazista korában az unitárius iskola I. elemi osztályát minden tárgyból tanította. A teológia elvégzése után három évig iskolafőnök és köztanító volt. Mint harmadéves teológus rendkívüli hallgatónak, később rendes hallgató gyanánt iratkozott be a bölcsészeti karra. Két évig tanul ezután a londoni Manchester New College akadémiáján, amikor az Egyházi Főtanács előbb ideiglenes, majd később — tanári oklevelének megszerzése és pappá való felszentelése után — rendes tanárnak választja a tordai iskolához. Előbb tanára, majd igazgatója a tordai intézetnek és itt jogosn felbukkan a kérdés: hogyan elégedett meg az ambiciózus, Londonban tanult fiatal tanár a tordai intézet adta szűk keretekkel. S erre a kérdésre a transzszilvanizmus adja meg a feleletet, az a különös lelkiség, mely a lokális kötelességeket is univerzálisnak érzi, összefüggésben látja tennivalóit: az unitárius eszme, az unitárius közösség és világszemlélet — távolabbról Erdély és a magyarság szellemi életével.

A tordai állás *elhivatás* volt Varga Dénesnek, egészen betöltötte lelkét. A lelkileg jól felkészült

ember a kicsiny körben is egész feadatot lát, melyet csak teljes odaadással lehet megoldani.

„Örök vigyázzatok a strázsán“ — mondta a költő. Nos: Varga Dénes jól vigyázott a strázsán. Olyan volt, mint a jó pap, aki holtig tanul. *A tordai unitárius gimnázium történetéből* látjuk, hogy Varga Dénes misszióknak érezte feladatát, melyre folyton erősítette lelkét. Az unitárius egyházban már 1859-ben szükségét érzik a tordai unitárius gimnázium története megírásának. 1893-ban bizák meg vele Varga Dénest és Borbély Györgyöt. Varga évtizedekig gyűjti az adatokat, de nincs gyűjtésével megelégedve. Még 1900-ban is vissza akar lépni, mert nem akar hiányos munkával előállni. Csak Benczédi Gergely biztatására szánja rá magát, hogy a felkutatott adatok alapján megírja a könyvet. S Kénosi Tózsér János Matriculái, Uzoni Fosztó István latin nyelvű egyháztörténete, Orbán Balázs Torda és környéke s a maga

széleskörű egyháztörténelmi kutatásai alapján 1907-ben megírta *A tordai gimnázium történetét*, mely *egyike a magyar neveléstörténet legbecsebb monografiáinak*. Nemcsak lokális büszkeség vezette e munkában, de az a meggyőződés is, hogy ebben hazánk művelődésének egyik jelentős részét ismerteti meg s hogy a mult lelmérése nélkül nem lehet a jövőt építeni.

S Varga Dénes ebben a hatalmas könyvben szeretettel és tárgyilagosan méri fel Torda multját s ebben a tordai gimnázium történetét, mely *első bölcsője volt a tiszta unitarizmusnak*, mert alapítása a vallás első elterjedésével esett egybe. Mély átélés és pontos ismeretek jellemzik ezt a munkát, mely feltünteti az unitarizmus diadalmas és üldöztetési napjait, a tordai országgyűléseket, melyek 1557—1568-ig világtörténelmi viszonylatban is nagyszerű dátumai a lelkiismereti szabadságnak. Nem takarja el a komor időket, de büszke örömmel állapítja meg, hogy „e hitval-

lás terjedése a felvilágosodás és műveltség terjedésével versenyt tartott; ahol e hitfelekezet tért foglalt, városokban úgy, mint falvakban, mindenfelé iskolák keletkeztek, melyeket a hívek nagy áldozatokkal hoztak létre és tartottak fenn.“ S a lokális érték megállapítása történeti erővé lesz e megállapításnál: „Dávid Ferenc mellett elítéltek, 1579. január 1-én, vején kívül Óvári Péter és Sztárai Miklós tordai papok állottak, hogy a gyanúsított egyházat istenadta tehetségük szerint a hamis vádaktól megvédelmezzék.“

Aprólékos, de sohasem fölösleges szeretettel időzik az iskola épületének, javításának minden részleténél, mintha féltő buzgalommal minden követ újra egymásra akarna rakni s nem feledkezik meg arról a jellemző felirat-versről, mely az iskola falán *a tudomány édességeinek és illatának megízlelésére csalogatja a növendékeket:*

„Non quisquam fruitur veris odoribus
Hyblaeos latebris nec spoliat favos
Si fronti careat, si timeat rubos,
Armat spina rosas, mella tegunt apes.“

„Nem élvezi tavasznak illatát
S a rejtekben nem lel hyblai mézet
Szűrős bokortól ki félti magát:
Tövis védi a rózsát, méh a mézet.“

Nemesak a könyvnek legfontosabb része, de Varga Dénes lelkületére is leginkább jellemző az iskola eddigi rektorainak sorozatos jellemzése. Bármennyire objektívek is arcképei, mégis felmelegszik hangja, mikor egy-egy elődjének életét és munkáját feltárja. S felvonulnak a történeti fejlődés keretében: Bogáthi Fazekas Miklós, Szentmártoni Végh István, Konez Boldizsár, Kénosi Tözsér János, Nagy János, Kozma Mihály, Aranyosrákosi Székely Sándor, Sebes Pál, Pálffy Károly jól megrajzolt nevelői és emberi alakjai. És felvonulnak az érdekesnél érdekesebb és jellemzőnél is jellemzőbb adatok a tordai unitárius iskola sajátosan kialakult életéről, a különös rendszabályokról, bűnügyekről s „némelyeknek erkölcsi kötelezvényeiről“, az esküdtek szerepéről és esküformáiról, a tordai diákok színjátzásáról etc. s mindez úgy van megírva, ahogyan csak teljes lelki átéléssel és az ismeretek biztos birtokában lehet valamit megírni. Mi, akik az ő irányítása mellett tanítottunk, nagyon jól tudjuk, milyen őszintén átélte ő ezt az iskolatörténetet. Tudjuk, hogy mintaképei voltak a nagy elődök közt, akikhez méltó igyekezett lenni. Vallásosság, melyet lelki alkatán, s egyháztörténeti tanulmányain kívül az angol unitárius szabadelvű gondolkodás mélyített el, végigkísérte egész életét. Magyarsága magától érthető volt, ezt neki sohasem kellett hangsúlyoznia. Igazságos érzése, ítélkezése tanulókat vagy tanítókat felett közismert volt. Megalkuvást nem ismert és elítélő véleményét sohasem hallgatta el. Nem szeretett embert megbántani, de még a hántó kritikát is inkább kimondta, mintsem hogy az iskolaügynek ártson egy személyi hiba elhallgatásával. A tanulók ér-

tékelésében példaadóan igazságos volt. Felekezet, nemzetiség, barátság, vagyoni állás nem billentette soha jobbra vagy balra ítélete mérlegét. Az órák betartásában az óramű pontosságával járt el s ezt munkatársaitól is megkivánta. Az iskola legjobb tradíciói váltak vérré benne.

Gálffi János iskolagondnok 1826-ban a könyvtárosok részére utasítást ad ki. Az utasítás egyik pontja ez: „Esmérjen meg (a Bibliotekárius) minden könyveket, mert szégyenére válnék, ha valaki megkérdezné ez vagy amaz könyvnek meg vagy nem létéről s nem tudommal felelne; de továbbá a könyvekkel esmerkedni kívánó deákon sehogyan se segíthetne, ha nem tudná mi poétának, mi rhetornak, mi philosophusnak, mi theologusnak való e pedig nem azt teszi, hogy a katalogust forgatván, csak a könyvek neveit tudja, hanem gyakori és figyelmes olvasás által arra törekedjék, mi van a könyvbe? mi az író tendenciája? így használhat másoknak, legtöbbet magának.“

Mi, egykori munkatársai tudjuk legjobban, mennyire megszívlelte ezt az intelmet Varga Dénes. Soha nem tett be új könyvet a könyvtárba, mielőtt maga át nem olvasta volna. Tisztában szeretett lenni minden értékkel, ami könyvekben és emberekben rejtőzött.

Hivatását abszolút komolyan vette. Az iskolában nem ismert kivételes barátságot, habár minden kartársának jóakaró barátja volt. Kedélye társaságban oldódott fel könnyebben. Nála helyeztük letétbe a Kisharang alapot, a fel nem vett magánvizsga díjakat s ebből időnként a Zóna vagy más vendéglőben kisebb kiruccanásokat tettünk. Ilyenkor a napi és iskolai gondokat feledve, az ő komoly kedélye is mosolyra derült.

A tordai gimnázium története hozzátartozott Varga Dénes életmunkájához. Egy apostoli lelkű ember konfessziója volt ez és még ma is jól használható forrása az erdélyi magyar iskolaügynek. Két fontos esemény határmesgyéjén született a könyv. 1907-ben járt le az állammal kötött szerződés, mely a polgári iskolát az unitárius iskolával egyesítette és ugyanekkor készült az unitárius egyház az államnak átadni a tordai gimnáziumot. Ha erre anyagi okok kényszerítették is az egyházat, annál fontosabb érdek volt az unitárius szellem megóvása. Ennek a szellemnek megóvására sokat jelentett ez a könyv és sokat jelentett az egyház kikötése, hogy az állam az alkalmazott tanárokkal együtt veszi át az intézetet. De legtöbbet jelentett Varga Dénes személye.

Az állami átvétel felekezeti harcokat provokált, melyeknek kínos részleteit nem akarjuk felidézni. E felekezeti harcokba a városi tanácsnak is bele kellett szólnia és a tanári testületnek is nem egyszer állást kellett foglalnia. Ilyenkor éreztük, hogy a jellem a tehetségek koronája: ilyenkor éreztük, hogy Varga Dénes hatása nem zárult le azzal az időponttal, melyben a sors végzéséből állami vezetés alá került az iskola...

Még egyszer eljöttek a sorsdöntő napok. Az imperiumváltás után az állami gimnázium ro-

mán kézbe került s az unitárius egyház erkölcsi felügyelete alatt ismét megalakult a magyarság részére az unitárius gimnázium. Most ismét egész emberre volt szükség, most ismét Varga Dénes vállalta a vezetést. S dolgozott, irányított tovább, ameddig a külső erők meg nem gátolták. Lelki erejéből mindig telt az áldozatra.

Tíz éve láttam őt utoljára, mikor tordai otthonában meglátogattam. Soha azelőtt nem láttam ilyen elérzékenyültnek. Könnyezve beszélt az elmúlt időkről. Mennyi élmény szánthatott végig a lelkén, amíg megtette a nagy utat 1851-től 1928-ig és azon túl... Ő már megpihent, mi pedig gazdagabbak vagyunk egy keménygerincű és tisztalelkű ember emlékével...

Multis ille bonis flebilis occidit...

Kemény Gábor.

ERDÉLY

Keresztény Magvető.

A csonka-magyarországi unitárius egyház szellemi életének tájékoztatója az: Unitárius Ertesítő. Mindenki érzi ennek a nélkülözhetetlenségét szükségességét. A lejszélésebb unitárius rétegek részére való továbbfejlesztése ugyancsak kívánatos, amelyért korábban hatékonyan tevékenykedtem is.

Emellett azonban az intelligens csonka-magyarországi unitárius közönségnek erkölcsi kötelessége, hogy a jelenkor gondolatáramlatai közt a tiszta keresztény theizmus magasatos eszméit hirdető „Keresztény Magvető“-t minél gazdagabb szellemi és anyagi támogatásban részesítse.

Az Egyházi Képviselő Tanács Kolozsvárt határozatot hozott, amely szerint a *Keresztény Magvetőnek*, mint egyházunk egyetlen, tudományos célt szolgáló folyóiratának megrendelése, anyagi és erkölcsi támogatása az egyház tiszteletbeli és fizetéses alkalmazottainak, az egyházközségeknek, lelkészeknek, tanároknak és tanítóknak erkölcsi kötelessége.

Csonka-Magyarországon kedves Atyánkfiaiainak ezt azzal a kéréssel kívánjuk tudomására hozni, hogy a *Keresztény Magvetőt* megrendelni szíveskedjenek. Az előfizetés díja évi nyolc pengő, mely beküldhető a budapesti unitárius egyházközséghez, vagy az O. K. H.-nál vezetett folyószámlára. Az előfizetések gyűjtése az 1939. év elején fog megindulni, amelyet dr. Tóth György kúriai bíró helyett dr. Benczédi László atyánkfia (II., Margit-krt. 5/a) fog vezetni.

Hisszük, hogy a csonkamagyarországi intelligens hívek érezni fogják erkölcsi kötelességüket, amellyel a LXXI. évfolyamában levő *Keresztény Magvető* iránt tartoznak.

dr. Tóth György

Karácsonyest leányaink körében.

Fénylő tekintetű, mosolygó arcú leánysereg fogja körül a kis karácsonyfát. Ott ragyog az arcokon a csodavárás szent varázsa. Felcsendül a karácsonyi ének, boldogságot, békét és szeretetet árasztva a szívekbe.

Mária néni keresetlen, egyszerű szavai a gyermekkorú idézik fel lelkünkben, melynek régmúlt emlékein olyan jól esik eltűnődnünk. Két női crényt ajándékozott neki a jószívű tündér: a hitet és a szeretetet. Mindkettővel mérhetetlen nagy dolgokat lehet elérni. Ha kell, hegyeket mozdíthatunk el, s ha szükséges, új földet teremthetünk. Egy út legyen a szemünk előtt, az önérzéletes magyar unitárius jövő útja.

Ebben a kis körben felénk tárul a biztató jövő, minden drága ígéretével, melyen a gyermekei sorsáért aggódó igazi asszonyi lélek gondos, féltő szeretete csillog. Öntudatos, csendes női munka folyik leányaink között nap-nap után. Erről nem sokan tudnak körünkben, eredményei annál tündöklőbben mutatják meg az igazi jutalmat: a jól végzett munka lelki örömét, melyet egy-egy ifjú leány őriz szíve mélyén. Isten áldását kérjük a mi virágos kertünkre.

vitéz Nyiredy Gézáné.

HIREK

RÁDIÓ KÖZVETÍT Isteniszteletünket január hó 15-én, d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomból. A szolgálatot Józán Miklós püspöki vikárius végzi.

KARÁCSONYI ISTENTISZTELETEINKET a fővárosban, pestkörnyékén és a vidéken mindenütt szép gyülekezet előtt tartottuk. Az Ur Jézus Krisztus asztalához is megfelelő számban járultak testvéreink. Elismerés és köszönet illesse azokat, akik kenyeret és bort adományoztak az asztal megterítéséhez. Szeretnők azonban, hogyha a karácsonyi, ó- és újesztendei buzgóság példadésképpen az egész éven át megmaradna, hogy egymást lelkesítsük és támogassuk az Istenhálékban és az életben egyaránt.

JÓZAN MIKLÓS püspöki vikárius köszöni az újesztendő alkalmával kifejezett jókívánságokat és üdvözlőleveleket, melyeket ezen az úton viszonz.

HOMORODALMASI GOTHARD ZSIGMOND presbiterünk köveskáli Koeves Izabellával házasságot kötött. Isten áldása legyen frigyükön.

POLGÁR LIPÓT ny. gazdasági felügyelő és neje aranylakodalmukat karácsony másodnapján családi körben ünnepelték meg. Józán Miklós püspöki vikárius kérte Isten áldását reájok.

AZ ISKOLASGYERMEKEK karácsonyfaünnepélyét Nőszövetségünk lelkes gondossággal készítette elő. A nagy karácsonyi gyűjtőakció szálai *Barabás* Istvánné tiszteletes asszony kezei közé futott össze, akinek az idén alkalma volt arra, hogy a szegénységet valóban támogassa. Az adakozásokról lapunk legközelebbi számában számolunk el. A Nőszövetségben az idén angol mintára karácsonyi vásárt rendezett *vitéz Nyiredy Gézané*, mely szép eredménnyel járt s biztató ígéret a jövőre. Az iskolás gyermekek karácsonyfaünnepélyét Koháry-utcai templomunkban tartottuk meg dec. 20-án délután. Gyermekeink szép számmal gyűltek egybe, annak ellenére, hogy minden szórványban hasonló ünnepélyt tartottunk. A bevezető ének után *Szent-Iványi Sándor* lelkész mondott imádságot, majd *Belováry István* a Konfirmáltak Szövetségének tagja olvasta fel az evangéliumból Jézus születésének történetét. *Rákóczy Éva* a Konfirmáltak Szövetségének tagja olvasta fel a karácsonyi köszöntést, mely a gyermekek nyelvén, egészen a szívükhöz szólt. Négy kis iskolás gyermek, közöttük egy világtalan, karácsonyi verseket szavaltak, *Barabás István* lelkész a karácsonyi szeretetünnep jelentőségéről és a nőszövetségi munka áldozatos eredményeiről szólott meleg, mindnyájunk által egyformán érthető szavakkal. A templomi padokban ülő gyermekek csillogó szemmel bámulták az égő hatalmas karácsonyfát, énekelték a Mennyből az angyalt, s a Nőszövetség szeretetsomagjait kiosztották között: *Józan Miklósné*, *Barabás Istvánné*, *Pethő Istvánné* és *Ferencz Józsefné* tiszteletes asszonyok és a Nőegylet tagjai. A kiosztás után *Józan Miklós* püspöki vikárius kérte Isten áldását mindnyájunkra.

FELNÖTT FIATALSÁGUNK karácsonyfája a Misszió Ház templomában gyulladt fel. Imádkozott *Szent-Iványi Sándor* lelkész, szavalt *Márkos Jenő*, a karácsonyi ünnep jelentőségét méltatta *Kereki Gábor* lelkész, s az égő karácsonyfa mellől magasan szárnyalt fel a karácsonyi ének. A gyülekezeti teremben szépen megterített asztal várta a Brassai Sámuel, a Perczelné Kozma Flóra és a János Zsigmond cserkészcsapat öregra tagjait, akiknek nevében, mintegy negyvenen gyűltek összesen egybe, *Berei Mária* köszönte meg a szeretetvendégséget. Az összejövetelen karácsonyt rendeztünk *Benczédi Sándor* tehetséges fiatal székely szobrászunk számára is, akinek egyik szobrát kisorsoltuk, s két szobrát eladtuk az ünnepélyen.

A BIBLIAI ÓRAKON a Heltai Gáspár biblia körben *Szent-Iványi Sándor* vallástanító lelkész december 15-én Jézusnak Názáretben és január 5-én az Isten országáról való tanításával foglalkozott. Mindkét alkalommal szépszájú közönség hallgatta végig a magasan szárnyaló előadásokat, amelyek Jézust tökéletes emberi nagyságában idézték a hallgatóság elé. A biblia kör mindenkit szívesen lát körében. A legközelebbi biblia órák január 19-én, február 2-án és 16-án lesznek.

„EMERSON GUILD“ KÖR megalakítása végett *Szent-Iványi Sándor* lelkész felkéri azokat, akik akár mint kezdők akarnak az angol nyelv-órára jelentkezni, akár mint haladók az Angol Club tagjai lenni, szíveskedjenek a január 22-iki istentisztelet után délelőtt 10 órakor a lelkészi irodában megjelenni az ügyek megbeszélésére.

HARRINGTON DONALD amerikai unitárius lelkész, aki európai tanulmányúton van, a karácsonyt Erdélyben töltötte, hol menyasszonyát, *Szánthó Vilma* okl. lelkész, tordai s. lelkészt látogatta meg. Visszatérő útjában néhány napra körünkben is megáll, s jan. 13-án d. u. 6 órakor a Dávid Ferenc Egyletben, a Misszió Ház templomában, 14-én d. u. Pestszentlőrincen az ottani nőszövetségi csoport estélyén és 15-én Dunapatajon a Dávid Ferenc Egylet vándorgyűlésén tart előadásokat. Missziói munkáját örömmel üdvözljük.

LÉLEKTANI ELŐADÁSAIT a Heltai Gáspár biblia körben *Szent-Iványi Sándor* lelkész február 23-án megkezd. Erre a biblia kör tagjait, mint összes híveinket szeretettel meghívja a kör vezetősége.

A BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG december 18-án tartott közgyűlésén az 1939. évi költségvetést és a vallástanítási szabályzatot elfogadta. Az Istentiszteletek rendjét a Koháry-u. templomunkban nem változtatta meg, ezentúl is a közös Istentisztelet vasárnapon és ünnepnapon reggel 9 órakor lesz. Ezen a közgyűlésen tette le az esküt *Szent-Iványi Sándor* székesfővárosi vallástanító lelkész és *Nagy Sándor* kántor. Az esküt tevőket *Józan Miklós* püspöki vikárius és *Kellemen Béla* gondnok üdvözltek.

UNITÁRIUS KIS KÖNYVTÁR. Egyházközségünk újra életre hívta nagymultú vállalkozását, az *Unitárius Kis Könyvtárt*, melyet első lelkésze, *Derzsi Károly* alapított, s melyet később *Józan Miklós* szerkesztett. Elhatározta, hogy évi 300 pengőt fordít erre a célra, s megbízta *Szent-Iványi Sándor* vallástanító lelkészt a szerkesztéssel. Nagy várakozással nézünk a kiadványsorozat elé, mert ma kell adjunk unitárius irodalmat, amikor sokan várják azt s amikor a mai élet sorsdöntő óráiban a jövőnk azon fordul meg, hogy milyen a jelenünk.

A KONFERENCIÁS TÁBOR téli konferenciáját február hó 5–8. napjain rendezi meg az Unitárius Misszió Házban. A részletes tudnivalókat külön meghívóban közlik. Addig is jegyezzük elő a dátumot.

AZ UNITÁRIUSOK BÁLJÁT a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület az idén is megrendezi február hó 19-én a Britannia szálloda kupolatermében. A bálrendezés élén *Gálna Sándor* áll, aki minden délelőtt 9–12 között telefonon is szívesen áll az érdeklődők rendelkezésére: 380-088.

AZ ISTENTISZTELET időpontja, illetve az a kérdés, hogy gyülekezetünk fiatal iskolás tagjai részére tartsunk-e külön ifjúsági Istentiszteletet, állt érdeklődésünk előterében. A reggel kilenc órai Istentisztelet időpontját gyülekezetünk tagjai közül sokan korainak találták. A dec. 18-án tartott rendkívüli Kebli Tanács és évi rendes közgyűlés foglalkozott ezzel a kérdéssel és azt a határozatot hozta, hogy maradjon minden a jelenlegi rend szerint, a reggel kilenc órás Istentiszteleten vegyenek részt a felnőttek és szüleik kíséretében a gyermekek is. Tisztelettel meghajlunk a döntés előtt, mely a gyűlésen jelenvolt kevésszámú közgyűlési tagunk véleménye megnyilatkozása, de lelkiismeretünkre hallgatva figyelemzetünk mindenkit, hogy találjuk meg mielőbb a módját annak, hogy arra alkalmas időben feltétlen tartsunk ifjúsági Istentiszteletet, hogy fiatalságunk lelki világát a vallástanítási órák mellett az ő fejlődési világukhoz mér formában elégtessük ki vallási táplálékkal! Talán még egyszer napirendre lehetne tűzni ezt a kérdést, melynek megoldása egyike a legfontosabbaknak.

DUNAPATAJON a Dávid Ferenc Egylet jan. 15-én vándorgyűlést rendez, melyen az előadást *Harrington Donald* amerikai unitárius lelkész tartja. A megnyitót *dr. vitéz Nyiredy Géza* egyleti aleluók mondja, s szép műsor egészíti ki az ünnepélyt. Híveinket örömmel hívjuk, hogy használják fel ezt az alkalmat a dunapataji gyülekezet meglátogatására. Indulás vasárnap, 15-én reggel Budapest keleti pályaudvarról 7.15 órakor. Visszaérkezés este 9 órakor. Ebédre a gyülekezet gondoskodik. Utiköltség oda és vissza egész jegy: 10.40 P.

TESTVÉRI KÉZSZORITÁSSAL és meleg szeretettel köszöntjük *Kovács Zsigmond*, tartalékos hadnagy és *Radó Botond* tartalékos tiszthelyettes testvéreinket, akik a felvidéki harcok folyamán egészséget és életet kockára téve, a többiekkel együtt ott állottak a vártán. *Kovács Zsigmond* az illavai börtönből most került haza, *Radó Botond* a katonai kórházban szenvedti súlyos sebének következményeit. Mindketten példát mutató bátorsággal mutatták meg azt az utat, melyen az egyén élete kockáztatásával a magyar közösség szolgálatára lehet. Az egyes önkéntesen jelentkezett csapatokban huszonötven voltak ott az unitárius fiatalok között. Hisszük, hogy ha hív a haza, akkor újra ott lesznek.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY, a Dávid Ferenc Egylet hivatalos lapja évi előfizetési díja 3 P 50 f. Ézrt a csekély összegért vallásos elmélkedésekkel és erdélyi hírekkel látja e havonként olvasóit változatos és bő tartalommal. Ebből a kedves lapunkból erőt meríthetünk a további küzdelemre és fenntartjuk a lap segítségével a kapcsolatot Budapest és a Székelyföld között. Kérjük olvasóinkat, akik az erdélyi hírek iránt érdeklődnek és anyagi körülményeik megengedik, fizessenek elő 3 P 50 f. összegnek a 30.400 sz. csekkszámán való befizeté-

sével Ujvári László egyházközségi jegyzőnél V., Koháry-u. 4. II. unitárius lelkészi irodában Istentisztelet után.

A MÁV TELEPI TEMPLOMBAN a karácsonyi Istentiszteletet *Barabás István* lelképásztor tartotta. A karácsonyfaünnepélyen, melyet *Bodóczy Sándor* szórványgondnok készített elő, szép számmal vettek részt a hívek, s kiosztották a Nőszövetségi karácsonyi szeretetsomagokat.

BÖLÖNI FARKAS SÁNDOR Iparosok és Kereskedők Köre az Unitárius Misszió Ház gyülekezeti termében szilveszter estéjén műsoros családi összejövetelt rendezett. Az egyesület vezetősége, élén *Birtalan János* elnökkel, szépen buzgólkodott, s műsorukat a közönség szeretettel hallgatta végig. Munkájuk eredményéről legközelebb részletesebben is megemlékezünk.

A KONFIRMÁLTAK SZÖVETSÉGE január 29-én, vasárnap d. e. 10 órakor tartja legközelebbi gyűlését a Koháry-utcai templomban. Ez alkalommal *Belovány István* beszél erdélyi útjáról. Minden érdeklődőt szeretettel várnak.

A MÁV TELEPI SZÓRVÁNY a Törekvés dalegylet termében 1939. február hó 2-án, csütörtökön délután 5 órai kezdettel műsoros szeretetvendégséget rendez, melyre a híveket tisztelettel meghívja. Teajegy ára 60 fillér. A Törekvés dalegylethez a Kőbányai-úton 26-os villamossal lehet utazni, a Könyves Kálmán-útnál kell leszállni.

FÜZESGYARMATON az unitárius felekezeti elemi iskola növendékei *özv. Kincses Lászlóné* tanítónő kezdeményezésére elhatározták, hogy az idén lemondanak a karácsonyfa és a karácsonyi ajándékok örömeiről, s azt az egyik visszaesetelt felvidéki magyar állami elemi iskola növendékei részére ajánlják fel. Szokásos előadásukat dec. 16-án rendezték meg, amikor a gyermekek színdarabokat adtak elő, s a rögtönzött színpadon valóban szívet és lelket öntöttek szerepeikbe, úgy-hogy láttuk kipirult arcukon annak a szeretetnek a rózsáit, mely a szent eszmény érdekében hevítette őket. A szépen sikerült előadás betanítása *özv. Kincses Lászlóné* tanítónő fáradhatatlan munkájának eredménye, aki az általános népművelés terén is sokat fáradozik növendékei körében. A kis szereplőknek pedig adjon a jó Isten a jövőre testben és lélekben szebb és boldogabb karácsonyt.

HIVATALOS RÉSZ

LELKÉSZI NYUGDIJALAPRA 1938-ik év december hó folyamán befolyt kegyes adományokat az egyház nevében hálás köszönettel nyugtázom a következőkben. Unitárius Misszióhoz perselypénzre őszi hálaadáskor 14 P 54 f, dr. Péterfy Gyula (esküvő) 20 P, Vágó Dénes György 10 P, Gmehling Róbert, Heller Endre, Pécsi Iván és dr. Szabadkay József 5-5 P, *özv. Pongrácz Beláné* 3 P, *özv. Móricz Ferencné* és *özv. Jáky Nándorné*

2—2 P, László Domokos 1 P 20 f, dr. Mikó Lajos, B. Páll Mária és Tiboldi Gyula (Szolnok) 1—1 P. Összesen: 75 P 74 fillér, mely összeg az Országos Központi Hitelszövetkezetenél (V., Nádor-u. 22.) gyümölcsözőleg van elhelyezve.

Az évforduló alkalmából kérem összes híveinket helyben és a vidéken, hogy a Nyugdíjalapra szánt szíves adományaitkal bizalommal küldjék be az intézet *csékszámlájára*: 8486. bianco lapok útján.

Szíves üdvözlettel

Budapest, 1939. I. 9.

Józan Miklós
püspöki vikárius.

Az Unitárius Nőszövetség elszámolása.

Az Unitárius Nőszövetség folyó évi november 5-én — a kocsordi templom javára rendezett teaestjéről a hálás öröm hangján emlékezhetünk meg. Hívó és kérő szavunkra lelkes örömmel siettek kedves Testvéreink segítségünkre, hogy egyházunk legfiatalabb hajtásának is szolgálhasunk áldozatkészségünkkel.

Kedves háziasszonyaink olyan bőségesen gondoskodtak a teához valókról, hogy elláthattunk volna háromszor annyi résztvevőt is, — úgyhogy a fennmaradó tésztaneműekből pótolni fogunk a karácsonyi szükségletekhez.

Az est folyamán szóba került az a tény, hogy kocsordi testvéreink mint egyházi életük egyik legnagyobb szükségletéről, a beszerzendő harangról — álmodoznak. Egyik jelenlevő testvérünk kezdeményezéséből parázs gyűjtést indítottunk a harangra: 23.50 P eredménnyel. Az el nem fogyasztott — romlandó tésztanemű megváltásából befolyt 7.54 P, adományból 20.— P. Eladott jegyek árából: 157.— P. Hozzászámítva a folyó év május havában ugyanerre a célra rendezett teaest jövedelmét és perselypénz-gyűjtést: 70.72 P.

Isten segédelmével és kedves Testvéreink megértő áldozatkészségéből összesen 278.76 P-t sikerült Szövetségünknek kocsordi testvéreinkhez juttatni.

Nyilvános nyugtázásképen közzétesszük a következő adatokat:

1938. évi május hó 6-i este tésztaneműt adtak: Belováry Istvánné, Józan Miklós, Barabás Istvánné, Ráduly Jánosné, öz. Nyirő Gézané, öz. Arlow Viktorné, Buzogány Anna, Kiss Jenőné, Kovács Kálmánné, vitéz Nyiredy Gézané, Péterfy Júlia, dr. Csiki Gáborné, dr. Zsakó Andorné, Ferencz Józsefné, Polgár Margit, Arlow Győzőné.

Sorsoláshoz kézimunkát és egyéb apróságot adtak: Pozsgai Józsefné, öz. Ráduly Jánosné, Czeglédi Józsefné.

teajegyekből befolyt	55.02 P
sorsolás	7.40 P
perselypénz-gyűjtés	8.30 P

összesen: 70.72 P

1938. évi november 5-i teaestre tésztaneműt

adtak: Belováry Istvánné, Buzogány Anna, Hegyi Gyuláné, dr. Csiki Gáborné, Hegedüs Szilárdné, Sepsi Jánosné, Ürmössy Zsigmondné, Barabás Istvánné, öz. Ráduly Jánosné, Viola Miklós, Józan Miklós, dr. Halász Jánosné, vitéz Nyiredy Gézané, dr. Kozma Jenőné, Auspitz Vilmosné, Benedikt Marcelné, Albert Jánosné, öz. Nyirő Gézané, Péterfy Júlia, Lawner Károlyné, Schey Ernőné, Fürst Ödönné, Kovács Kálmánné, Polgár Margit, dr. Konecz Jánosné, dr. Konecz Lajosné, dr. Molesányi Gyuláné, Pausperl Károlyné, Sigmond Sándorné, Ferencz Józsefné.

a) Adományok

1. Br. Daniel Gábor	10.— P
2. Lázár Józsefné	10.— P 20.— P

b) Harangra gyűlt 23.50 P

c) Kimaradt cukor — teasütemény megváltásából 7.54 P

d) Eladott jegyek árából:

Józan Miklós, dr. Halász Jánosné, dr. Havas Béláné 5—5 P, Nemes Aurélné 6 P, Költő Andrásné, Auspitz Vilmosné 4—4 P, Sigmond Sándor, Borsosné Wendler Irma, öz. Nyirő Gézané, vitéz Nyiredy Gézané, Nyiredy Erzsébet, Péterfy Júlia, Klein Gézané 3—3 P, Barabás Istvánné, Belováry Istvánné, Kovács Kálmán, dr. Mikó Gábor, dr. Mikó Ferenc, dr. Konecz Jánosné, Polgár Lipótné, dr. Zsakó Andorné, Kiss Pálné, öz. Péter Jánosné, öz. Morgenthaler Alfrédné, Lawner Károlyné, dr. Molesányi Gyuláné, Csiki Pálné, öz. Ráduly Jánosné, Buzogány Anna, öz. Fábry Edéné, Pausperl Károlyné, Albert Jánosné, öz. Schey Ernőné, dr. Csiki Gáborné, Robonyi Piroska, Hegyi Gyuláné, Ürmössy Zsigmond, Török Kálmánné, dr. Konecz Lajosné, Dénes Istvánné, Hegedüs Szilárdné, Gáthy Fülöpné, Péterfy Gyuláné, Jukl Károlyné, dr. Irsai Ernő, dr. Dalmady Zoltánné, Benedikt Marcelné, öz. dr. Hétervári Hugóné, Bokor Dezsőné, Kiss Irén, Mihály Rudolfné, Mileh Mórné, Bence Béláné, Irsai Ernőné, dr. Jozefovits László 2—2 P, P. Koltai Benőné, öz. Jáki Nándorné, Sepsi Jánosné, öz. Viola Miklós, Iván Margit, ifj. Kozma Jenőné, Arló Győzőné, Némethy Imréné, dr. Rákóczy Béláné, Kelemen Béla, Hegedüs Gyuláné, Borbély István, Simonyi Sándorné, Kozma Jenőné, vitéz Szinte Gábor, dr. Mikó Lajos, dr. Ujlaki Géza, Szent-Iványi Sándor, Ujváry László, aintai Kovács József, Rédiger Károly, Ferencz József, dr. Jéger Kálmánné, dr. Jékey Dánielné, öz. Kiss Jenőné, Gyarmathy Mózes 1—1 P-t.

Eladott jegyek árából	157.— P
Harang gyűjtésére	23.50 P
Adományokból	20.— P
Kimaradt cukor — teasütemény megváltásából	7.54 P

Összes bevétel: 208.04 P

Barabás Istvánné
pénztáros

Istentiszteleti sorrend 1939. február hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	R12,26	d.e. 9	Józan Miklós
" "	5	d.e. 9.	Szent-Iványi S.
" "	19	d.e.9	Barabás István
IX, Hőgyes Endre-u. 3. (Misszióház) (Rákos-utca)			
" "	12,19	d.e.10.	dr. Csiki Gábor
" "	5,26	" "	Ferencz József
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. imaház	5	d.u. 4	Ferencz József
" " "	19	" "	Barabás István
C) Pestkörnyéken:			
Csepel	19	d.e.11	Gálna Sándor
Kispest	19	d.u.4	dr. Csiki Gábor
Pestszenterzsébet . . .	12	" "	dr. Csiki Gábor
" "	26	" "	Ferencz József
Pestszentlőrinc	5, 19	d.e. 11	Józan Miklós
" "	12	" "	Ferencz József
" "	26	" "	Gálna Sándor
Rákospalota	5	d.u.4.	Gálna Sándor
Sashalom	12	" "	Gálna Sándor
Ujpest	26	" "	Gálna Sándor
D) Vidéken:			
Debrecen-Hatvan-u. 24.	5	d.e. 10	dr. Csiki Gábor
Dunapataj	5	de.10 du.3	Barabás István
"	19	" "	Ferencz József

Nb ! Aláhuzott dátumokon urvacSORAOSZTÁS. — Egyházi adó befizetését azért szorgalmazzuk, hogy végső esetben ne kelljen hatósági behajtáshoz folyamodnunk. Pénztáros: Zsigmond Lőrinc. Hivatalos órák: délelőtt 9—1., délután 4—6. Pénzbeszedők: pesti oldalon: Lux Ernő, budai oldalon: Varga Jenő. Kérjük hűveinket fogadják őket megértéssel. Ugyanők átvehetik a lelkeszi nyugdíjalapra küldött adományokat is. — Egyházközségünk csekk-számlájának száma: 30.400. —

A lap elfogadása előfizetési kötelezettséggel jár.

UNITÁRIUS

ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Előfizetési díj egy évre 4— P, amely beküldhető a 30.400 számú postatakarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség A „Hivatalos rész“ c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

Női és férfikalap nagy választékban — modellek után alakítást olcsón vállalok

özv. Péter Jánosné

VIII., Baross-utca 82.

ÜRMÖSSY ES EÖRDÖGH

üzletében vásároljon

Férfi és női szövetek, selymek, siffon és vászonárúk. Mosóárúk, flanelk, mértékutáni férfi fehérneműk stb. . .

**Férfi és női konfekció osztály:
Kész kabátok, ruhák, pongyolák.**

Esőkabátok, balonkabátok, munkaköpenyek, munkaruhák.

**IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban
Udvari helyiség - kis rezsi - legolcsóbb árak!**

Hittestvéreinknek árengedmény!

Berde Lajos
cipész mester

II., Batthányi-u. 48.

Utánaküldés kizárva!

Uj cim :